יציאות השבת פרק ראשון שבת ח.

ונופו נוטה לרה"ר וזרק. ממחילת ד' לסוף ד' ונח אנופו: **שדי נופו כו'.** דחשיב אגב עיקרו דאית ביה ד' ודרכ חסדא דלא כרבי ודלא כרבנן. ליסגא אחרינא אמר אביי בדרב חסדא דהוי כרה"י אפי' רבנן מודו וכי פליגי רבנן בשדי נופו בתר עיקרו הוא דפליגי: **כוורם.** עגולה היא: **גבוהה י'.** כלומר אפי' גבוהה י' אם אינה רחבה ו' בתמצעיתה חייב דאכתי חפץ בעלמא הוא ואינה רשות דאוריי' אלא גבוהה י' ורחבה ד' על ד' כדאמרי' בעירובין (דף נא.) דכל שיעורין דשבת צריך הן ואלכסונו ודבר עגול כי מרבעת לה מתוכו ומתקצע עיגול שסביב הריבוע לא משכחת ביה ד' מרובעים אי לא הוי עיגולו קרוב לשבה כדאמרינן גבי סוכה העשויה ככבשן (סוכה פ"א דף ז:) דעל כרחין צריך שתמצא בתוכו אלכסון של ד' על ד' וכל טפח בריבועו טפח ותרי תומשי באלכסונו הרי ה' טפחים וג' תומשין. ואביי לא דק ולאומרא הוא דלא דק ולהפריש מאיסור שבת אף ע"ג דיש כאן אלכסון בתוכה רחבה שאם ממייב ליה מדרבנן עד דאיכא שבה אבל ולאי לענין קרבן לא מייתי אי הוא ה' טפחים וג' תומשין דהוי כזורק רשות: **רחבה ו' פטור.** דהוי רשות לעצמה ואין ממשכן גמרינן [5] שהיו זורקין מחטיהן במלאכתן זה לזה א) ולא היו זורקין רשויות. וא"ת בדלא גבוהה עשרה נמי רשות לעצמה היא דהא שמה כרמלית הייא לאו מדאורייתא הוה רשות אלא מדרבנן ולא להקל על דברי תורה בא כגון זו שיפטר מחטאת: **אי איפסר.** המולו וגבוהה י' אלא יהא בה קרומיות מן השמי שגבוהים מחבריהם של ערב ועולין למעלה מי' שהוא אויר מקום פטור וכיון דלא ניחא כולה ברה"ר לא הויא הנחה לאיתיוביי: **כפאה על פיה.** וזרקה. אאיהה רחבה ו' קאי: **ו' ומשהו חייב.** אם גבוהה ז' ומשהו עדיין חייב וכ"ש פחותה מכן אלא אפילו גבוהה ז' ומשהו דאיכא למימר הואיל ומחילותיה למטה וקיי"ל) הלכה למשה מסיני דאמרינן לגוד (6) אכתי כולה ניחא ברה"ר דכי מטיא פחות מג' סמוך לקרקע ואמר בהן לגוד והויא הנחה אכתי כולה באויר רה"ר היא ואחיב: **אבל גבוה ז' ומחלה.** וה"ה לשני משהויין פטור דמכי מטא לפחות משלשה סמוך לקרקע אמרינן לגוד בתחילתיה והרי היא כמונחת ממלאו שויה למעלה מעשרה ואינה נוחה כולה ברה"ר. ובשלא כפאה ליכא למימר לגוד דלא אמרינן לגוד אלא בתחילתא. והא מילתא בין לאביי בין לרבא דאביי נמי מודה דבעינן הנחה כולה ברשות הרבים אלא דאביי לא חשיב קרומיות אבל בהא מודה דבלא קרומיות איתא למעלה מי': **לאוכן עשויות.** להניח בהן דבש ולא לכופן כלפי מטה הלכך אין כאן תורת לגוד: **אשעה.** דוקא נקוט לחזי לכתופי דאינו לא גבוה ולא נמוך: **וזרק.** מתחלת ד' לסוף ד': **מכפפי עילויה.** וכיון דצריך לרבים רה"ר הוא [7] בין רחב בין קצר: **גומא.** עמוקה ט': **מאי.** גבי רה"י דעשרה תניא לעיל (דף ו.) עומקה כגובהה דקתני חבין עמוק י' ורחב ד' רשות היחיד הכא מאי אי אמרי' מנחי ביה בני רה"ר חפצים שבידם עד דהדרי ואתו דרך שם ושקלי ליה ומגלא שבריסים לו רבים הלכך רשות הרבים הוא: **ה"ג רבא אמר גומא לא מ"ע אשמעם ע"י הדחק לא שמיה אשמעם.** הלכך לאו צורך רבים הוא אלא כרמלית הוא: **אין מטלטלין.** דהוי רה"י לעצמה: **פחות מכן.** אי בגובה אי ברוחב מטלטלין. וא"ת פחות מי' ורחבה ד' כרמלית היא לא גזור רבנן לבטולי תמורת כלים הואיל וכלי הוא: **מאי לאו.** הא וכן אמיפא נמי קאי דפחות מכן מטלטל לכתחלה אלמא רה"ר חשיב ליה ואוקמא בעמוק ט' דמשתמשין בו קלת: **לא מרישא.** אגבוהה י' ורחבה ד' דהוי רה"י קתני וכן בגומא: נתכוון

שבעה ומחצה פטור. דכשמגיעות המחילות תוך ג' יש שם מחילות עשרה לגד השולים והרי הוא רשות היחיד וחשיב כגת באותה שעה ושוב אינו מתחייב אע"ג דלאחר מכן טופל לאחר ובטל ממנה רה"י ונעשה כמונח ברה"ר אבל אינו רחב ו' אפי' ז' ומחלה חייב דלא אמרי' לגוד אלא במחילות ומחילות לא חשיבי אלא כשים שם רחב ד' אבל כשאינו רחב ד' הרי הוא כשאר חפצים דעלמא ולא אמרינן לגוד: **א' אשר לקרומיות של קנה שלא יעלו למעלה מי'.** ולאביי לא חשיב קרומיות ליאסר אגודו במקום פטור: **אמר** ליה וכן בגומא. וכל

[5] אמר אביי ברה"י דכ"ע לא פליגי כדרב חסדא אלא הכא באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר וזרק ונח אנופו דרבי סבר אמרי' [6] שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי אלא אמרי' שדי נופו בתר עיקרו: אמר אביי [2] זרק כוורת לרה"ר גבוהה י' ואינה רחבה ו' חייב רחבה ו' פטור רבא אמר [3] אפי' אינה רחבה ו' פטור מ"ט אי אפשר לקרומיות של קנה שלא יעלו למעלה מעשרה כפאה על פיה שבעה ומשהו חייב שבעה ומחצה פטור רב אשי אמר אפי' שבעה ומחצה חייב מ"ט מחיצות לתוכן עשויות: [4] אמר עולא [1] עמוד תשעה ברה"ר ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב מ"ט פחות משלשה מדרס דרסי ליה רבים משלשה ועד תשעה לא מדרס דרסי ליה ולא כתופי מכתפי תשעה ודאי מכתפין עילויה א"ל אביי לרב יוסף גומא מאי אמר ליה וכן בגומא רבא אמר [8] בגומא לא מ"ט תשמיש על ידי הדחק לא שמיה תשמיש איתיביה רב אדא בר מתנא לרבא היתה קופתו מונחת ברה"ר גבוהה עשרה ורחבה ד' אין מטלטלין לא מתוכה לרה"ר ולא מרשות הרבים לתוכה פחות מכן מטלטלין וכן בגומא מאי לאו אסיפא לא ארישא איתיביה

נתכוון

אמר אביי הכא באילן העומד כו'. מימה לר"י דעפי ניחא ליה למימר דפליגי בדרב חסדא ורב חסדא כרבי דלעניין דאביי דלא שייכא פלוגתייהו בדרב חסדא כ"ש דקשה לרב חסדא דאיכא נרייתא לקמן בהזורק (דף ק. וש"ס) דלא כרב חסדא דפליגי רבנן ורבי מאיר בזרק למעלה מעשרה ונח בתור כל שהוא דר"מ מחייב משום דאמרי' מוקקין להשלים והוי כמונח ע"ג מקום ד' ומכמיס פוטרין אלמא כולהו מודו דבעינן מקום ד' ברה"י ושמא י"ל דטעמא דרב חסדא דלא בעי' מקום ד' ברה"י משום דאמרי' ניחא כמליא דמי ומחייב כמונח על גבי מקום אחרנא אבל בכותל בעינן שיהא בתור ד' על ד':

רחבה ששה **פטור.** פר"ח דדוקא נקט ששה דדופני הכוורת יש בהן שני תומשין וצריך שיהא תוך ד' בתוך הכוורת וגבוה י' אף ע"ג דאין תוך הכוורת וגבוה י' אלא עם השולים מצטרפין עם האויר לענין גובה דהלכתא גידול ה' ומחילה ה' מצטרפין (עירובין דף נא. וש"ס) אף על גב דרש"י פי' דגידול ה' ומחילה ה' היינו שעשה מחילה ה' על כור עמוק ה' אין פירושו גרמה דהא תנן (שם פ"י דף עט: ולקמן דף עט.) כור ותוליומו מצטרפין ואם כן היכי פליג רב חסדא לומר אין מצטרפין כיון דמתעתיין היא וכבל גגות (עירובין נא.:) אמרינן בהדיא דמודה רב חסדא בתמחונה הואיל ורוחה פני י' אלא צריך לפרש דגידול ה' ומחילה ה' היינו שעשה מחילה ה' על תל גבוה ה' ואין גרמה פירוש ר"מ דהא עוני חוליות הכור מצטרף נמי לחלל הכור לגרגרנא משום דחזי למינח עליה מידי ולהשתמש כדאמר בפ' חלון (עירובין דף עח.) גבי מלאו כולו בימדות אלא ל"ל הא דנקט הכא ששה לא דק כדפירש"י: **רחבה** ששה **פטור.** שהכוורת עצמה נעשית רה"י כשתנוח והוי כזורק מרשות היחיד לרה"י דקתי דכדאמר בעיל (דף ד.) דלא יליף זורק ממושיט ואפילו לר' עקיבא דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא הכא פטור דכל מקום שהיא מונחת חשיב רה"י [2] השתא משמע דפשיטא ליה לאביי דחשיבא כאילו נחה אחר שנעשה רה"י ובפ' הזורק (לקמן לט:) בעי ר' יוחנן בור ע' ועקר ממנו חוליא והשלימו לי' והכימו ברה"ר עקירת חפץ ונעשית ממילא בהדי הדדי קאתו ומיחייב אי לא ואת"ל כיון דלא הויא ממילא י' מעיקרא לא מיחייב בור י' ונתן לתוכו חוליא ומעטו מהו הנחת חפץ וסילוק ממילא כו' וא"כ אביי דפשיטא ליה במתלגת דמבטל מחיצתה דקאמר התם בור ברה"ר עמוק י' ורוחב מ' וחרק לתוכו מתלגת וחלקו פטור משום דהשתא לא הויא רוחב ד' וכ"ש דפטור בעשיית ממילא משום דכיון דלא הויא ממילא עשרה מעיקרא לא מיחייב וא"כ הכא הוי ליה לאיוסי מהאי טעמא כיון דלא הויא ממילא מעיקרא הרי נח ברשות הרבים וחייב ויי"ל דטעמא דאביי משום דלא חשיב לא עקירה ולא הנחה כי אתי בהדי הדדי והכא נמי לא חשיבה הנחה כיון דהנחה ועשיית ממילא בהדי הדדי קאתו והא דפשיטא ליה לרבי יוחנן טפי בעשיית ממילא מבסילוק ממילא היינו משום דדילמא עקירה בעינן שתהא חשובה אבל בהנחה לא: **כפאה** על **פיה.** נראה לריב"ל דאתחב ששה קאי וכי איכא שבעה ומשהו חייב דכשמגיעות המחילות תוך שלש אין המחילות גבוהות י' ועוני השולים אין מצטרפין דבעינן ממילא הריאה את אויר הכלי שיהא גבוה י' ואע"ג דהיכא דכוורת גבוה י' מצטרפין השולים להיות על גבו רה"י כדאמר לעיל גבי בית שאין תוכו י' כו' וכיון דעל גבו רה"י פטור הזורק מ"מ כיון דאין גבוה י' אלא מחמת לגוד אין אויר פחות מג' מצטרף אלא ל"כ יהיו המחילות גבוהות י' לגד השולים דלא אמרינן לגוד אלא במחילות כדפירש בקונטרס מדע דבשולים למטה לא אמרי' לגוד:

שבעה ומחצה **פטור.** דכשמגיעות המחילות תוך ג' יש שם מחילות עשרה לגד השולים והרי הוא רשות היחיד וחשיב כגת באותה שעה ושוב אינו מתחייב אע"ג דלאחר מכן טופל לאחר ובטל ממנה רה"י ונעשה כמונח ברה"ר אבל אינו רחב ו' אפי' ז' ומחלה חייב דלא אמרי' לגוד אלא במחילות ומחילות לא חשיבי אלא כשים שם רחב ד' אבל כשאינו רחב ד' הרי הוא כשאר חפצים דעלמא ולא אמרינן לגוד: **אי אשר לקרומיות של קנה שלא יעלו למעלה מי'.** ולאביי לא חשיב קרומיות ליאסר אגודו במקום פטור: **אמר** ליה וכן בגומא. וכל

לתוכה, כלומר ברה"י היא. שחות מכאן מטלטלין. וכן בגומא. מאי לאו אפחות מיכן משלטלין מתוכה לרה"ר כי ברה"ר היא כמו עמוד ט' טפחים. ומשני לא כי קתני וכן בגומא אגבוה ארבע ורחבה ארבע קתני

מסורת הש"ס

(א) (לעיל ד:), ב) (שם יח:נ), ג) (עירובין נא.), ד) (לקמן לט.).

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ז' ומשהו וכו' הלכה למשה מסיני דאמרי' לגוד אפי' הכי חייב דמי מעיא כל"ל ותיבת אמרי טולה ניחא ברה"ר ממתק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה רחבה שהיו זורקין בחשיתא. פי' לקמן לי ע"ב דלמסקנא אמרינן דלא מלינו שהיו מדקין מחטין ע"ש: **שם** ד"ה שבתאן עלורה בין רחב בין קצר. פי' לקמן לא ע"ב ברה"י ד"ה לי מימא ע"ש:

מוסף רש"י

עמוד תשעה ברה"ר. דוקא נקט ט', דפחות מג' אינה מחיצה היא דדרסי לה רגלים, מג' עד ט' לא הדרס דלרבי לא מפני גיבה ולא כתופי מכתפי עלה מפני שנמוכה לכתף, הלכך לא רה"ר היא אלא כרמלית, ע' מאי לכתופי יכול רה"ר, עבדה רה"ר (עירובין לא.), **ונח על גביו חייב.** דהיא לה עקירה והנחה מחלתא אחרא לפוף אחרא ברה"ר, אבל אין רגלים מכתפין עליו, אע"ג דזרק אחרא אחות ברה"ר, כיון דלא היא הנחה ברה"ר פטור (שם).

רבינו חננאל

אמר אביי ברה"י כ"ע לא פליגי דהה"ר עולה עד לרקיע, והכא באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר וזרק ונח אנופו, ר' סבר אמרינן שדי נופו בתר עיקרו, ורבנן סברי כיון דנופו ברה"ר נוטה, מרה"ר לרה"ר זרק, ולא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו, וקי"ל כרבנן. אמר אביי זרק כוורת לרה"ר גבוהה עשרה ורחבה ד' אמות פטור מי', ראינו לרבותינו הגאונים פירוש שמועה זו, וכן אמרו, כוורת זו עשויה ממחצלת של קנים והיא עגולה, והיא צריכה ששה מפני שתחתיה לא יעשה משוה מרובע אלא (מגלגל) [מגולגל] ובחיות בין זרת לזרת ד' טפחים והוא משופע ועולה ומצא יתרונן ב"מ, ואילו היתה מרובעת משוה לא הצריכה אלא רחב ד"מ, ולא הצריכה ר"מ אלא כמשופע כדי שימצא בה ד' משורין, ואנו קובלנו מרבינו זכר אדונינו לברכה כי כוורת זו היא עגולה וצריך להיות חללה לאו' שפחים על ד' שפחים מרובעות כדי להיתשב מקום רשות בפני עצמה, ואילו לא היה לה חלל, כוד' על ד' דיי לה, מיהו כיון שיש בה חלל אינה תשובה רשות בפני עצמה עד שיהו בחללה ד' על ד' טפחים מרובעות, וכוורת זו עם כחליה יש בה ד' טפחים על ד' טפחים מה' אצבעות בטפח, נמצאי בה ד' אצבעות חסר אצבע עובי כחולה סביבותיה, כשתסיר ממנה בעובי הכל אצבע לכל רוח נמצא חללה כ"ח אצבע על כ"ח אצבע, וכל אצבע היא חומש טפח שכן יסדנו החשבון חמש אצבעות בטפח, וקיימא לן בהדיא בחשבון מדוקדק כל אמתא ברבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא, כשתחלק אלו כ"ח אצבעות לו' טפחים לכל טפח ה' אצבעות וב' אצבעות, יתרון האלכסון על המרובע הוא ד'

עין משפט נר מצוה

מא א מרי' פ"ד מהל' שבת הלכה ח:
מב ב מרי' שם הל' יט מיש"מ מ"ח מר' שמה סעיף ו:
מג ג מרי' שם הלכה יט סמג לאוין סה:
מד ד מרי' שם הלכה ח סמג שם מיש"מ שם סעיף יח:
מה ה שם סעיף יא:

תוס' ישנים

א) יגה נהיגה דאמסמן מיהא שהיו מולאין בשויות כגון תרין ומזמנתא:
ב) ועוד דכל למעלה מי' פטור כ"ש:

רבינו חננאל (המשך)

אצבעות לכל טפח, נמצאו כ"ח אצבעות ד' טפחים על ד' טפחים חללה של כוורת בלא תוספת ובלא גיריצין, ולא אמרנו ה' אצבעות בטפח ממש, אלא לפי שנחוץ למחלמד לבא החשבון הזה בלבו, אבל אם תעשהו ד' טפחים לפי חשבון תוציא עובי הבחלים, אלו דברי אביי, ורבא אמר אפילו אין רחבה ד' פטור אי אפשר לקרומיות של קנים שלא יעלו למעלה מי', וקי"ל דלמעלה מי' אין צריך ד' על ד', אלא אפילו קנה עולה למעלה מי' טפחים חוץ ונח על גביו פטור. **כפאה** על פיה הדיק אם גבוהה ז' ומשהו חייב, כי ז' ומשהו וג' חסר משהו הרי עשרה, ובעת תשלום למחיצות עשרה נחה על הקרקע לפיכך חייב, אבל אם הוא שבעה וחצי ושלשה פחות משהו הנה עשרה ועוד, ונמצאת בעת שנחתה בארץ גבוהה מי' טפחים ואין רה"ר למעלה מי' ונמצא כמתיצא מרה"י לרה"ר. **רב אשי** אמר אפילו ז' ומחצה חייב שהמחיצות לתוכה הן עשויות, ומכפפים אתה צריך י' טפחים בזמן שנחתה קרקעיתה בארץ והמחיצות עולות כי' טפחים. אבל מהופכת ונמצאת שנחתה ע"ג קרקעיתה בהנעת קרומיות של קנים בארץ בפחות מעשרה טפחים וחייב. **אמר עולא** עמוד תשעה ברשות הרבים ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב, מ"ט דכל פחות מג' רבים דרסין אותו וכארץ חשוב, לפיכך הזורק ונח על גביו חייב. מג' ולמעלה אינו נדרס שיותר הוא מכדי הרמת רגלו של אדם בספיעות, וגם אין מכתפין בו שאין גבוה עד הכתף, לפיכך אינו תשמיש הרבים כלל, ואינו כרשות הרבים אלא הוא כבר מלים חשוב, לפיכך פטור. אבל אם זה העמוד נבהו תשעה טפחים וודאי רבים מכתפין עליו וברשות הרבים הוא, והזורק מרשות הרבים ונח על גביו פטור, והזורק מרשות היחיד ונח על גביו חייב. **גומא** פחות כעשרה מאי. רב יוסף אמר דין הגומא כדין העמוד. גומא ט' טפחים ברה"ר הוא כמו העמוד. רבא אמר גומא לא, מ"ט הילוך ע"י דדחק שמיה הילוך. אבל תשמיש ע"י הדחק לאו שמיה תשמיש. לפיכך אינה ברה"ר. ומתחבינן עליה דדבא מהא היתה קופתו מונחת ברה"ר גבוהה י' ורחבה ד' אין מטלטלין מתוכה לרה"ר ולא מרה"ר קתני וכן בגומא, כלומר משלטלין מתוכה לרה"ר כי ברה"ר היא כמו עמוד ט' טפחים. ומשני לא כי קתני וכן בגומא אגבוה ארבע ורחבה ארבע קתני.

6) נראה פשוט דל"ל ולגרך לחיות חללה ד' טפחים על ד' טפחים וכן מסיק אח"כ בסמוך וכ"ה בתוס' כשמו. כו נראה דל"ל ואילו לא היה לה חלל כלל דיי לה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com